

RÉGÉSZKEDJ
ÉS FEDEZZ FEL

DINOSZAURUSZOK és más őslények

FEDEZD FEL A DINOSZÁURUSZOKAT

Sok millió évvel ezelőtt a dinoszauruszok uralták a Földet - akadtak közöttük kicsik és nagyok, pikkelyesek és tüskések, szelídek és lomhák, illetve vadak és gyorsak is. A dinoszauruszok a hüllők közé tartoztak. Nagyjából 233 millió évvel ezelőtt jelentek meg a bolygónkon, és kb. 66 millió évvel ezelőtt haltak ki. A dinoszauruszokkal kapcsolatos ismereteink nagy részét fosszíliaik megtalálásának köszönhetjük.

DINOSZÁURUSZOK

A mai hüllők között találunk gyíkokat, krokodilokat és teknősöket. Akárcsak e hüllők, a dinoszauruszok is tojásokkal szaporodtak. Akadtak köztük pikkelyes testűek, de tollasok is. A húsevő dinoszauruszok éles fogakkal és karmokkal rendelkeztek. Jelentős részük a két hátsó lábán járt. A növényevő dinoszauruszok olyan tulajdonságokkal rendelkeztek, amelyeknek hála biztonságban érezhették magukat a húsevőtől: némelyikük hatalmasra nőtt, mások gyorsan tudtak szaladni, vagy vastag, kemény lemezek védték a testüket. A mai madarak az apró, tollas, húsevő dinoszauruszok leszármazottai.

FOSSZÍLIÁK

A fosszíliak rég elpusztult élőlények maradványai és lenyomatai. Ha az elhullott állat teste oxigén- és baktériumszegény közegbe kerül, a kemény részek - csontok, fogak - fosszilizálódhatnak. Sok-sok ezek év alatt a maradványokat borító anyag, például homok vagy iszap megkövesedhet, az állatok szöveteit pedig ásványi anyagok töltik ki, így fennmarad az eredeti csont vagy fog kőszerű utánpótlása.

ÁSÓESZKÖZÖK

A fosszíliak kiásásával és tanulmányozásával foglalkozó tudósokat őslénykutatóknak, vagy paleontológusoknak hívjuk. Amikor ők rábukkannak egy fossziliára, nagyon óvatosan eltávolítják az ősmaradvány körüli kőzetet. A nagyobb sziklát ásóval és csákánnyal törik fel. Ahogy egyre közelebb érnek a fossziliához, mind kisebb méretű kalapácsokat használnak. A csontokról és fogakról késsel vagy vésővel fejtik le a kőzetet, a fosszília aprólékos megtisztítását pedig ecsettel végzik.

LÁSS NEKI AZ ÁSÁSNAK!

Most rajtad a sor, hogy őslénykutató legyél! Ebben a könyvben összesen öt ásatást találsz majd, ahol dinoszauruszok és más őskori lények fossziliáit tárhatod napvilágra. Miután elolvastad a különböző élőlényekkel kapcsolatos információkat, a pálca segítségével kapard le a „földet”, és nézd meg, mi rejlik alatta.

IDŐVONAL

Az első élőlények 3,5 milliárd évvel ezelőtt jelentek meg a Földön, majd szépen lassan elkezdtek átalakulni, és közben eltérő tulajdonságokat nyertek el - ezt a folyamatot nevezzük evolúciónak. A tudósok a Föld történetét különböző időszakokra osztják fel. A dinoszauruszok a triászban jelentek meg és a kréta időszak végén haltak ki.

Triász
252-201 millió évvel ezelőtt

Jura
201-145 millió évvel ezelőtt

Kréta
145-66 millió évvel ezelőtt

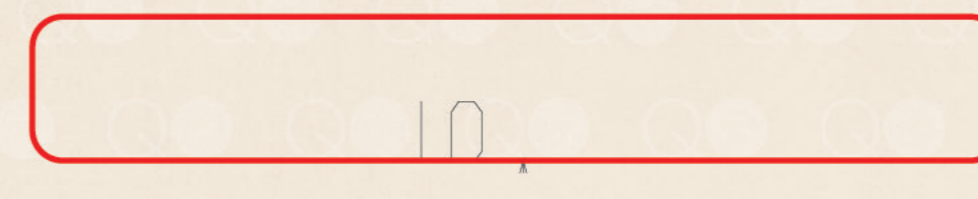

Egy aszteroida csapódott a Földre
66 millió évvel ezelőtt

Ez okozta a dinoszauruszok pusztulását.

Mai Föld

A TRIÁSZ IDŐSZAK DINOSZAURUSZAI

Az első dinoszauruszok nagyjából 233 millió évvel ezelőtt, a triász időszak közepe táján jelentek meg. E korai fajok még sokkal kisebbek voltak, mint későbbi rokonaik. Két hátsó lábukon jártak, az ételt pedig mellső lábaikkal ragadták meg. A legrégebbi dinoszauruszfossziliák némelyike Dél-Amerikában, Argentína területén került elő.

HERRERASAURUS

A húsevő *Herrerasaurus*nak éles fogai és karmai voltak. Akár hat méter hosszúra is megnőhetett, és gyorsan tudott két lábon futni. Ez a dinó arról a földművesről, Victorino Herreráról kapta a nevét, aki elsőként bukkant rá fossziliájára Argentínában.

CHROMOGISAURUS

A többi korai dinoszaurusztól eltérően a *Chromogisaurus* olykor a „kezeit” is használta járás közben, vagyis néglábúnak is tekinthető. Azonban amikor el kellett menekülnie a húsevők elől, akkor mindig a két hátsó lábára emelkedve sprintelt.

EODROMAEUS

Az *Eodromaeus* húsevő volt. Gyorsan futott, így hosszú, izmos hátsó lábain szaladva sikeresen üldözőbe vehette a rovarokat és a hüllőket. Áldozatának megragadásakor éles karmokban végződő ujjait használta. Mindkét mellső lábán öt-öt ujj volt, bár a negyedik és az ötödik sokkal rövidebbre nőtt a másik háromnál.

PANPHAGIA

A legelső dinoszauruszok húsevők voltak, de aztán megjelentek a növényevők is. A *Panphagia* neve ógörög nyelven annyit tesz, mint „mindent megenni”. Talán nem meglepő, hogy ez a dinó minden- evő volt, vagyis állatokat és növényeket is fogyasztott. A hosszú nyakú *Panphagia* a sokkal később élt, szintén hosszú nyakkal büszkélkedő, növényevő *Diplodocus* rokona volt.

EORAPTOR

Az *Eoraptor* nagyjából egy méter hosszú volt az orra hegyétől a farka végéig. Állatokat és növényeket egyaránt fogyasztott. Hosszú karmokkal rendelkezett, felső állkapcsában éles fogak sorakoztak, melyekkel ügyesen meg tudta ragadni a kisebb állatokat. Alsó állkapcsában levél alakú fogak ültek, melyekkel könnyedén leszakította növényi táplálékát.

LÁSS NEKI AZ ÁSÁSNAK!

Az évmilliók során egymás után jelentek meg a nagyobb, gyorsabb, még több foggal rendelkező dinoszauruszok.

Az új dinófajok simán túlnőtték, lehagyták vagy egyszerűen befalták a triász dinoszauruszait. Így a jura időszak végére a *Herrerasaurus*, a *Panphagia* és barátaik már kihaltak. Egykor zöld völgyük mára sivataggá vált. A kaparópálcával távolítsd el a földet és a kőzeteket. Sikerül beazonosítanod a dinóleleteket?

A fosszilizálódott dinoszauruszkakit koprolitnak hívják. Sikerül találnod egyet ezen az ásatáson?

Az *Eoraptor* kb. 3 millió évig élt a bolygón. Keresd meg éles fogakkal teli koponyáját!

Ha szerencséd van, a paleontológusok olykor érintetlen, teljes dinoszaurusz-csontvázakra is rábukkannak.

Az *Eodromaeus* mellső lába

Az *Eoraptor* koponyája

A *Panphagia* nyaka és koponyája

A *Herrerasaurus* csontváza

Dinoszaurusz-koprolit

A mű eredeti címe: Dig and Discover – Dinosaurs

Copyright © 2022 Quarto Publishing plc

Written by Claudia Martin

Illustrated by Victor Medina

All rights reserved.

Fordította: Nyuli Kinga

Hungarian translation © Nyuli Kinga, 2022

Hungarian edition © Scholar Kiadó, 2022

Minden jog fenntartva. A mű egyetlen részlete sem használható fel, nem tárolható és nem sokszorosítható a kiadó előzetes írásbeli engedélye nélkül.

Köszönjük, hogy a Scholar Kiadó könyvét választotta.
Iratkozzon fel hírlevelünkre a www.scolar.hu honlapon,
vagy keressen minket a facebook.com/scolarklub oldalon!

Scolar Kiadó

1016 Budapest, Piroska u. 13.

(+36 1) 466 7648

scolar@scolar.hu; www.scolar.hu

Felelős kiadó: Érsek Nándor

Felelős szerkesztő: Illés Andrea

Tördelés: Kósa Csilla

ISBN 978-963-509-571-1

Nyomdai munkák: Kína